

JORDI CAMÍ

Barcelona, ciutat de recerca

4 de maig de 1999 - Fundació Tàpies

Moltes gràcies per la invitació. Tal com em va demanar el moderador, per tal de ser curt, breu i no atossigador, tenia preparades només dues o tres coses, però no pas dirigides especialment al públic que hi ha aquí, sinó dedicades a l'Alcalde. Com ell no és aquí, hauré de simplificar més. Aprofitaré per fer una mica més d'èmfasi en la segona part del que tenia preparat i en relació al caràcter de la matèria prima de recerca que hi ha a Barcelona. Quines són, des del meu punt de vista, les coses que haurien de succeir i quins són els desafiaments que, probablement, poden aparèixer tal i com s'estan preparant aquestes eleccions municipals que hi hauran el 13 de juny.

Vostès saben que Barcelona és una mica el reflex del que és la recerca a Espanya, i és també el reflex de la història breu amb la qual ha evolucionat la recerca en aquests últims 15 anys a Espanya. Disposem d'un teixit d'investigadors molt jove, en bona part en una posició molt precària, tot plegat construït mitjançant un importantíssim esforç, tant en termes absoluts com relatius si ho comparem amb el que invertia fa 15 anys al sector públic per a la promoció de la recerca. Una inversió econòmica desproporcionada crònicament i que sembla que està canviant una mica pel que fa a la aportació i els recursos que està esmerçant el sector privat. Això fa que, quan un es posa a calcular indicadors, la suma dels esforços que provenen del sector públic i del sector privat és baixa, però ho és molt més la inversió privada, desproporció molt important que no podem perdre de vista. Aquesta desproporció crec que tampoc no ajuda a aquella reclamació que normalment es reitera des del sector privat i de la innovació industrial pel que fa al sector públic.

El teixit de recerca a Barcelona -i també a Madrid i a altres punts de la geografia espanyola-, és la combinació d'uns centres universitaris molt grans, que fan molta recerca, no necessàriament de la mateixa qualitat; uns petits en nombre, però no secundaris, Centres del Consejo Superior de Investigaciones Científicas a Barcelona, petits en nombre però amb una qualitat molt respectable. A més uns altres petits nuclis de recerca en determinats sectors industrials molt específics, amb un sector emergent també molt important d'activitats de recerca i de desenvolupament molt vinculat amb el que en diem ara la societat de la

informació, i amb un sector sanitari, proveïdor també d'una important recerca científica si es compara amb altres nuclis grans de recerca, com és Madrid.

Conec en particular les característiques de la recerca biomèdica i de les ciències de la salut que es fa Barcelona i puc afirmar que aquí tenim un potencial molt gran, està molt ben arrelat i, en tot cas, el que li manca és promoure canvis en la seva organització i estructures per tal de fer-lo encara molt més competitiu. Només cal recordar que ja és habitual la firma d'autors procedents de la ciutat de Barcelona a les principals revistes internacionals més conegudes i de més impacte, setmana darrera setmana.

Des d'un punt de vista de diners, el tant per cent que es calcula que es gasta a Catalunya respecte d'Espanya (una bona part de la recerca que es fa a Catalunya lògicament s'efectua a Barcelona, la resta són grups de recerca específics a la resta de comarques) són xifres que estan per sota dels càlculs que es fan quan es calcula el tant per cent de producte industrial o el tant per cent del PIB que suposa Catalunya respecte de la resta de l'estat espanyol. També és veritat que aquests diners que es calculen a Catalunya estan bastant per sota del que es calculen a la Comunitat Autònoma de Madrid. Per tant, des d'un punt de vista comparatiu, tant si es fa en nombres absoluts com si utilitzen denominadors (nombre d'habitants, personal universitari, etc.), sempre ens trobem que aquí no es gasten tants diners com els que s'estan gastant o invertint actualment en recerca, per exemple a Madrid que, insisteixo, és un punt de referència local.

No sóc pas pesimista, crec que si això ho comparem amb fa quinze anys i analitzem la història real de com estaven les universitats i el propi teixit industrial, l'avenç que hi ha hagut és espectacular, i crec que és correcte seguir rondinant i exigint més, és la nostra obligació. Crec que també s'ha de ser responsable a l'hora d'analitzar on estem i com hi hem arribat, amb quina rapidesa hi hem arribat. Això jexplica que la nostra estructura de recerca sigui fràgil i aquesta fragilitat és important analitzar-la per proposar i suggerir formes de cohesió i ordenació, maneres de fer-la molt més competitiva de cara el propers 10 o 15 anys.

La última xifra que vull donar és un indicador de publicacions científiques. Avui parlem de recerca i em centraré més en això que no pas els indicadors de desenvolupament i innovació tecnològica.. L'indicador publicacions científiques no és molt robust, però és un indicador indirecte que ens serveix per determinar la quantitat d'activitat de recerca. Ara bé aquest indicador (el nombre de

publicacions) no ens diu res respecte de la qualitat de la recerca. Des de Barcelona en nombres absoluts -i no ens ha d'estranyar- es fan cada any 5 vegades menys publicacions de les que surten a Londres o 4 vegades menys de les que es fan a París, o 3 a Moscou o, fins i tot, a la conurbació d' Amsterdam, Rotherdam i Utrech, que és molt coneguda en el món de la recerca.

Ara bé, en termes relatius, quan s'analitza el nombre de publicacions per càpita, s'observa que la producció científica a Barcelona és comparable amb la que es fa a París o a la que es fa Berlín, a Roma, a Viena o a Brussel·les. Està per sota de la que s'està produint a Lyon i no la podem comparar per què realment és desproporcionadament baixa quan un analitza aquestes dades tan en ciutats europees que tenen un component industrial molt important com, per exemple Ginebra i Lausanne o la conurbació Basilea, Friburg, Monhauss, o Oxford, o Cambridge. De totes maneres aquests ratios que acabo d'explicar ens han de fer ser prudents, no podem anar pel món dient que som molt virguers, sinó que en realitat estem situats en una posició modesta. Modesta però ben bona posició si som capaços de fer una l'anàlisi de les nostres debilitats i forteses.

Hem de convidar les autoritats locals i, particularment a en Joan Clos i a aquest equip magnífic que acaba de presentar i que es prepara per encapçalar de nou l'Ajuntament, i suggerir-li i explicar-li algunes opinions i idees que alguns de nosaltres tenim respecte del paper que pot fer una ciutat, la administració local, la política local en aquest món de la recerca, el qual és fortament dependent d'altres administracions. Des d'aquest punt de vista, si revisem la llista de regidors que ha proposat l'Alcalde per a la propera legislatura, n'hi ha un que hem d'entendre que va dirigit precisament a jugar un paper de cohesió, de motor o d'interrelació amb el món de la recerca, de les universitats i amb el món del coneixement en general. Em refereixo al candidat Vladimir de Semir. Aquí en Joan Clos ha fet una aposta decidida per vincular aquestes dues coses.

En relació a les nostres forteses i debilitats, crec que a Barcelona ens sobren encara moltes individualitats, ens sobra molt atomisme, ens sobra la pretensió de voler ser forts en tot, ens sobra que tots hàgim de ser famosos i importants en totes les branques de la ciència, ens sobren també tantes instàncies administratives. També ens sobra una certa obsessió per sempre parlar i anteposar el desenvolupament i la innovació, la qual cosa no és estrictament la recerca pròpiament dita, sino una de les seves conseqüències. Com a ciutat del coneixement, en canvi, ens manca més unions, més sumar recursos, no només

ajuntant físicament grups de recerca i institucions, sinó barrejant les seves cultures, anant més enllà en fer edificis, en ajuntar recursos públics i privats. També ens manquen evidentment algunes grans instal·lacions, aquesta Barcelona parc temàtic a d'anar més enllà de l'oferta pròpiament turística i ser capaç de fer-se més atractiva per a comunitats científiques alienes en el marc dels serveis que oferim, i també en el marc de grans instal·lacions que puguin ser espai per què es puguin ajuntar. Ens falta, ordenar una mica el sòl i les promocions internes.

Hem de demanar a l'Ajuntament que incentivi, que es donin facilitats en matèria de sòl i en matèria d'infraestructures. Aquest esforç que han de fer les instàncies directament responsables de la recerca no ha de trobar com a obstacle la capacitat i la voracitat recaptadora per part de l'Ajuntament, sinó que ha de trobar la complicitat de l'Ajuntament. Fins i tot s'ha de demanar que l'Ajuntament com a tal participi en la gestió i en els consells d'administracions d'aquests grans projectes de recerca.

Per últim, crec que també li podem demanar la seva complicitat per tal que els científics que estem a Barcelona ens impliquem més en aquelles obligacions socials que ens són pròpies i que s'afegeixen a les responsabilitats que compartim amb la resta dels ciutadans, com donar suport i participar de la democràcia i tenir cura dels drets dels altres. En efecte, ja que nosaltres tenim un accés al coneixement especialitzat de com funciona el món i, que aquest coneixement en tot cas no és tant assequible ni fàcilment accessible a la resta de ciutadans, nosaltres tenim l'obligació de fer públiques totes les implicacions socials del treball que fem, tant de la recerca com de la innovació tecnològica. Hem de fer conèixer el que estem fent a la societat per tal de fer-la còmplice i hem d'assessorar als polítics pel que fa a la fiabilitat de la seva presa de decisions. Hem d'evitar que aquest espai del coneixement sigui ocupat per la taumatúrgia i per altres fenòmens que, en ciutats tant vives, tant mogudes i tant obertes com Barcelona, també fàcilment hi troben espai.

Jordi Camí